

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

De Vsvris. Titvlvs XIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

DE FVRTIS. TITVLVS XVIII. CAP. I.

Breve est, & non sumatur. In Exodo 4. Qui furatus hominem, & vendiderit eum, convictus morte, morte moriatur.

Ex Concilio Triburien. Furibus & latronibus in peccato obventibus, sacramenta ecclesiastica deneganda sunt, sicut si in morte eos panituit.

Ex Concilio Triburien. Vires & latrones, si in furando & depredando occiduntur, visum est pro eis non esse orandum. Sed si comprehensi, aut vulnerati Presbytero, vel Diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.

Cap. III. Committens furtum ex necessitate non vultum urgente peccat, sed non graviter: unde imponenda est ei levis poenitentia. b. d. secundum communitatem intellectum.

Ex poenitentiis Theodori. Si quis b. propter necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, poeniteat hebdomadas tres: & si reddiderit, non cogatur jejunare.

Cap. IV. Non indicens furtum propter lucrum, quod ab eo consequitur, reus peccati est.

Hieronymus super Parabolam 6. Qui cum fure patitur, occidit animam suam. Non fur solium d. sed ille reus tenetur, qui furti conficius querente possessore non indicat.

Cap. V. Fur occultus potest post restitutionem & poenitentiam ad sacros ordines promoveri.

Alexand. III. Gimonen. Episcopo. Ex literis & tuis innotuit, quod B. calicem quandam in ecclesia minus caute dimissum rapiens, longo tempore detinere praesumpsit: & postea, quatenus si sponte confessus fuerit, & inde ecclesie cuius calix fuerat, satisfecerit, nec est super hoc nota vel infamia manifestata: post peractam poenitentiam, aut congruam partem poenitentiae (dummodo aliis idoneum ipsum esse cognoscas) ad sacros ordines non dubites promovere.

DE VSVRIS. TITVLVS XIX. CAP. I.

Usurarius facere fructus rei pignorate, sicut in causa huc excepto. Alexander III. in Concilio Turonensi.

Plures & clericorum: [i & j.] Generalis concilii decrevit auctoritas, ut nullus constitutus in clero, vel hoc, vel aliud genus usurae exercere praesumat. Et si quis alicujus possessionem data pecunia sub hac specie, [vel conditione] in pignus acceperit, si sortem suam [deductis expensis] de fructibus jam perceptis: absolute possessionem restituat debitori. Si autem aliquid minus habet, eo recepto, possessio liberè ad dominum revertatur. Quod si post huiusmodi constitutum in clero, quisquam extiterit, qui detestandis usurarum lucris insulset, ecclesiastici officii periculum patiatur: Nisi forte ecclesie beneficium fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laici videatur.

[i Et quod marcentes decimus, eorum quoque qui presens sci-

a Exod. 21. & Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. vid. Ioan. de Anania. b Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. c Proverb. 29. & Ca. 6. eod. tit. in 1. comp. d al. tantummodo. e Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. f Vid. B. Thom. 2. 2. q. 78. g C. 1. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lateran. part. 16. c. 9.

tam professione vocis & habitus reliquos, & amantissimam quasi manifestis damis edoceret, & commulato poenitentibus, possessiones eorum in parva accipias, et parvam illius percipiant ultra sortem adiciam.

Cap. II. Idem in effectu dicit cum praedicti cap. sed dicit non esse in laico. nam in praedicti cap. taxam sui factam in clericis.

Idem Constantien. Archiepiscopo & suis legatis. Noniam a non solum vitis ecclesiastica, sed iam quibuslibet aliis periculosum est dicitur lucris intendere: auctoritate praesentium decerni iungendum, ut eos, qui de possessionibus, vel rebus, quas tenere in pignore nolescant, sortem illis expensis) receperunt: ad eadem sortem redimenda sine usurarum exactione ecclesiastica distulda, compellas b.

Cap. III. Manifesti usurarii ad communionem clari & manifesti sepulturam, & oblationem offerendam aditus non sibi contra hoc facientes, panuntur, ut hoc dicitur.

Idem in Concilio Lateran. Via in omnibus fere locis ira committitur, invalu, ut multi (aliis negotiis penalis) licite usuras exerceant, & qualiter utitur dicitur pagina condemnentur, nequamque accedant: hanc que constituitur, quod usurarii manifesti, nec mentionem admittantur altaris, nec Chalcidam in hoc peccato decesserint) accipiant sepulturam, oblationes eorum quicquam accipiant. Qui acceperit, vel Christiane tradiderit sepulturam: acceperit, reddere compellatur: & donec ad ecclesiam Episcopi sui satisfaciatur, ab officio sui ministerio ne suscipiatur.

Cap. IV. Potest intelligi dupliciter. Primi in intentione. Secundi in actu. Et si intentione prima nocendum non est, iam pro opere pio non licet usuras recipere, quatenus non datur causa usurae committenda, hoc dicit. Vis si quis, licet inducere quem ad excedendum usurae usque perperam ista loc. colligitur ex deca.

Idem Favarrimense Archiepiscopo. Super eo d. verò: [i & j.] Respondendum, quod scum usurarum crimen utriusque Testamento defecisset, super hoc dispensationem aliquam non haberi non videmus: quia cum scriptura facta prohibet alterius vita mentiri: multo magis prohibetur quis, ne etiam pro redimenda vita capiat, vitam suam involvat.

[i Quod a nobis tua discretio possideri, utrum possidenda pecunia ad usuram dispensata fieri, ut pignus pignorum capivitate tenentur, per eadem possessionem rari, praesentibus literis tibi.]

Cap. V. Usurarii, qui sine serventis, sequuntur per pignus Lateranense usuras restituere, etiam quia ante communionem recipere: & calculativum non exantibus debere possessionem omnia in pignus nobis vendi, & debentibus recipere serventis.

Idem Favarrimense Archiepiscopo. Cum tu manifestus & usurarius iura decernimus nostrum, quod nuper in concilio praesentibus est, communionem altaris, & ecclesiastica praesentibus pultura privandos, donec reddant, quod cum praesentibus ceperant: quidam eorum (ad excludendas) f. caccantibus

a Cap. 4. eod. tit. in 1. comp. b compellat. c d. de sepul. Alexand. III. in Conc. Lateranense. ca. 2. eod. tit. in 1. comp. d Cap. 3. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lateran. part. 16. c. 1. e. Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. f Summorum 149.

Idem Favarrimense Archiepiscopo. Super eo d. verò: [i & j.] Respondendum, quod scum usurarum crimen utriusque Testamento defecisset, super hoc dispensationem aliquam non haberi non videmus: quia cum scriptura facta prohibet alterius vita mentiri: multo magis prohibetur quis, ne etiam pro redimenda vita capiat, vitam suam involvat.

[i Quod a nobis tua discretio possideri, utrum possidenda pecunia ad usuram dispensata fieri, ut pignus pignorum capivitate tenentur, per eadem possessionem rari, praesentibus literis tibi.]

Cap. V. Usurarii, qui sine serventis, sequuntur per pignus Lateranense usuras restituere, etiam quia ante communionem recipere: & calculativum non exantibus debere possessionem omnia in pignus nobis vendi, & debentibus recipere serventis.

Idem Favarrimense Archiepiscopo. Cum tu manifestus & usurarius iura decernimus nostrum, quod nuper in concilio praesentibus est, communionem altaris, & ecclesiastica praesentibus pultura privandos, donec reddant, quod cum praesentibus ceperant: quidam eorum (ad excludendas) f. caccantibus

a Cap. 4. eod. tit. in 1. comp. b compellat. c d. de sepul. Alexand. III. in Conc. Lateranense. ca. 2. eod. tit. in 1. comp. d Cap. 3. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lateran. part. 16. c. 1. e. Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. f Summorum 149.

Idem Favarrimense Archiepiscopo. Super eo d. verò: [i & j.] Respondendum, quod scum usurarum crimen utriusque Testamento defecisset, super hoc dispensationem aliquam non haberi non videmus: quia cum scriptura facta prohibet alterius vita mentiri: multo magis prohibetur quis, ne etiam pro redimenda vita capiat, vitam suam involvat.

[i Quod a nobis tua discretio possideri, utrum possidenda pecunia ad usuram dispensata fieri, ut pignus pignorum capivitate tenentur, per eadem possessionem rari, praesentibus literis tibi.]

Cap. V. Usurarii, qui sine serventis, sequuntur per pignus Lateranense usuras restituere, etiam quia ante communionem recipere: & calculativum non exantibus debere possessionem omnia in pignus nobis vendi, & debentibus recipere serventis.

Idem Favarrimense Archiepiscopo. Cum tu manifestus & usurarius iura decernimus nostrum, quod nuper in concilio praesentibus est, communionem altaris, & ecclesiastica praesentibus pultura privandos, donec reddant, quod cum praesentibus ceperant: quidam eorum (ad excludendas) f. caccantibus

a Cap. 4. eod. tit. in 1. comp. b compellat. c d. de sepul. Alexand. III. in Conc. Lateranense. ca. 2. eod. tit. in 1. comp. d Cap. 3. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lateran. part. 16. c. 1. e. Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. f Summorum 149.

In peccatis impudenter affirmant illas duntaxat usuras recipiendas, quae sunt post interdictum nostrum rece-
pit: [1 & 7] Super frat. l. r. quod si ante five post
interdictum nostrum usuras extorserint, cogendi sunt per
penam, quam statimus in concilio, eas his, à quibus ex-
torserunt, vel eorum heredibus restituere, vel (his non
operabilibus) pauperibus erogare, dummodo in facul-
tate habeant unde ipsi a possint eas restituere: cum
sax verbum Augustini: Non remittitur peccatum, nisi
solvatur tributum. Illi autem, qui non habent in fa-
cultate unde usuras valeant restituere, non debent ul-
lè pœnâ multari, cum eos nota paupertatis evidenter
excuset. Possessiones verò, quæ de usuris comparata
sunt, debent vendi, et ipsarum precia his, à quibus usu-
rae sunt extortæ, restitui: ut sic non solum à pœna, sed etiam
a peccato possint (quod per usurarum extortionem
peccatum) liberari.

[1. Ne aliquis ad solvendas usuras, quas ante interdictum
nostrum, debere compelli.]

CAP. VI.

Valeat rem plus quam valeat, quia solutio differt, peccat
nisi solutus sit in tempore solutionis erit valor rei variatus, & ven-
ditur non ad venditoris tempore, quo vendidit, b. d. secundum
distinguitur in solutum.

Idem Gratianus c. Archiepiscopi.
In contrarium dicitur sepe contingere, quòd cum qui-
dam piper, seu cinnamomum, seu alias merces compa-
rant, quæ tunc ultra quinque libras non valent & pro-
mittunt se illis, à quibus illas merces accipiunt, sex libras
statim termino soluturos. Licet autem contractus hu-
jusmodi et tali forma non possit conferri nomine usura-
rum, nihilominus tamen venditores peccatum incurrunt,
nisi librum sit merces illas plus minuse solutionis tem-
poris valeant: & ideo cives tui saluti fux bene consule-
rent, si à tali contractu cessarent: cum cogitationes ho-
minum omnipotenti Deo nequeunt occultari.

CAP. VII.

Uxoratus veniens non assistens si clericus est, ab officio & be-
neficiis suspenditur: si laicus, excommunicatur.

Idem.
Pœnitentia & pœnitentiis tuis usuras recipere interdi-
ctum, qui si pariter contempserint, si clerici sint, eos
ab officio beneficiisque suspendas: Si laici, usque ad di-
gnam satisfactionem ipsos vinculo excommunicationis
alligatas.

CAP. VIII.

Ecclia rei pignoratæ computari debent in sortem, & excepte u-
sura usura.

Idem Abbat & fratris S. Laurentii.
Onereus est f. nobis C. clericus: [1 & 7] Dif. v.
Mandamus, quatenus si terram ipsam titulo pigno-
rationis, & de fructibus ejus sortem recepistis, prædi-
ctam terram denico memorato reddatis: Nisi terra ipsa
de seculo sit monasterii vestri.

[1. Profructu lato quod licet de quadam terra, quam pater
suis nobis obligavit sortem vestram dedisti expensis, receperitis ta-
men non sine derogatione vestra saluti, & beneficiis, & fama,
sacrosancti detinetis, inde est quod.]

CAP. IX.

Uxoratus filius, vel extraneus usuras extorserit per defunctum
usuras compellitur.

Idem Episcopo Placentino.
Tunc & dixit frat. consulendos, quid sit de usu-
ratorum defunctis succedunt, aut extraneis, ad quos
usuras usurariorum adferis devoluta? Tunc igitur quæ-

[1. Aliter unde possunt restituere. b. al. non solum à pœna
lib. c. Remissio. d. C. l. ed. tit. in 1. comp. e. Ca. 9. cod.
tit. de in comp. f. C. l. ed. tit. in 1. comp. g. C. l. in 1. in 1.
comp. vide C. l. in 1. var. ref. 6. 2.]

fioni literis presentibus respondemus, quòd filii ad re-
stituendas usuras ea sunt diffinitione cogendi, qua paren-
tes sui si viverent, cogentur. Id ipsum etiam contra ha-
redes extraneos credimus exercendum.

CAP. X.

Mutuum ea mente, ut ultra sortem aliquid recipiat, tenetur in
foro animæ, ad illud restituendum, si ex hoc aliquid consecutus est.
Idem in non dante parabolam juramentum, nisi aliquid inde recipiat.
Et idem in vendente vero plus, quàm valeat, quia differt solutio-
nem.

Verbum III.

Consultat a nostra devotio, an ille in iudicio ani-
marum quali usurarius debeat judicari, qui non aliâ
mutuo traditurus, eo proposito mutuum pecuniam credit,
ut licet omni conventionem cessante, plus tamen sorte re-
cipiat. Et utrum eodem reatu criminis involvatur, qui
(ut vulgò dicitur) non aliter parabolam juramentum acci-
pit donec, quamvis sine exactioe, emolumentum ali-
quod inde percipiat. Et an negotiator b. pœna confi-
mili debeat condemnari, qui merces suas longè majori
pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris
temporis dilatio prorogetur quam si ei incontinenti præ-
cium persolvatur. Verùm quia, quid in his casibus tenen-
dum sit, ex Evangelio Lucæ manifestè cognoscitur, in
quo dicitur: Date mutuum nihil inde sperantes: hu-
jusmodi homines pro intentione lucri, quam habent
(cum omnis d. usura, & superabundantia prohibeant
in lege) iudicandi sunt malè agere, & ad ea quæ taliter
sunt accepta restituenda, in animarum iudicio efficaciter
inducendi.

CAP. XI.

Manifestus usurarius appellatus ad subterfugendum restitu-
tionem, audiendus non est.

Innocentius III. prelati in regno Francie
confutatus.

Quam e. perniciosum: [1 & 7] Mandamus, quate-
nus manifestos usurarios (maximè quos usuris pu-
blice renuntiassè confiterit) cum aliquis eos convenit
de usuris, nullius permittatis appellationis subterfugio
se tueri.

[1. Est utrum usurarium, discretione vestram non creditur
ignorare, cum præter constitutiones canonicas, quæ in eorum adium
emanarunt, per Prophetam dicitur intelligi: eos qui suam dant pecu-
niam ad usuram à subterfugendo Domini repellentes, & tam in usura
quam in vetera institutione prohibita sunt usura, ut ipsa veritas fra-
cipit, mutuum date, nihil inde sperantes, & per Prophetam dicitur,
usuram & omnem superabundantiam non accipiet. Inde est quòd
universitati vestra per Apost. sed.]

CAP. XII.

Ter subtrahitionem communionis Christianorum, & per prin-
ces seculares cogendi sunt iudaei, ad usuras restituendas.

Idem Narbonen. Archiepiscopo.
Post f. mirabilem: & infia. Iudæos ad remitten-
das Christianis usuras, per principes & potestates
compelli præcipimus seculares. Et donec eis reniserint,
ab universis Christi fidelibus tam in mercimoniis, quàm
in aliis per excommunicationis sententiam, eis jubemus
communione omnimodam denegari.

CAP. XIII.

Non obstante juramento de non repetendis usuris, per debitorem
prestato potest iudex ex officio suo usurarium ad restituendas usuras
compellere.

Idem Maimoniffi Episcopi.
Tunc & dudum recepimus quæstiones, quòd quidam
usurarii eos, quibus dant pecuniam ad usuram

[1. C. l. ed. tit. in 3. comp. b. Vide Sotom. l. 6. de just. & ju-
9. 4. art. 1. & Syllog. verbor. usura 2. q. 2. c. prelati in antiq. Cod.
d. verba sunt Exchequer. c. 2. e. C. l. ed. tit. in 3. compilatione.
f. C. l. ed. tit. in 3. comp. g. C. l. ed. tit. in 3. comp.]

prætere faciunt iuramentum, quod usuras non repetant, & super his, quas solverint, nullam moveant quaestionem. Nos igitur respondemus, ut usurarios ipsos n. o. p. r. per cens. eccl. appel. remota compellas ante usurarium solutionem ab eorum exactione desistere, vel restituere ipsas, postquam fuerint persolutæ, ne de dolo, & fraude contingat eis commodum reportare.

CAP. XIV.

Non auditur usurarius repetens usuras, nisi prius restituerit extortas.

Idem.

Quia a frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem: Statuimus, ut si quis usurarius à nobis literis impetraverit super restituendis usuris, vel fructibus computandis in fortem: nisi prius ipse restituerit usuras, quas ab aliis noxiatur recepit, auctoritate literarum ipsarum nullatenus audiat.

CAP. XV.

Conventus de usuraria pravitate per statum & alia argumenta potest manifestari usurarius, & conquisitum manifestus usurarius compelli, secundum distinctionem Lateranensis concilii.

Idem. Alii. Roden. Episcopo.

Ubi in b. d. d. c. c. t. tua sint quamplurimi usurarii, de quibus minimè dubitatur, quin sint usurarii manifesti, contra quos propter timorem potentum, qui sententiam condemnati. Fraternitati tuae rater respondemus, quod licet contra eos non appareat accusator: si tamen aliis argumentis illos confiterent esse usurarios manifestos, in eos poenam in Later. concilio e contra usurarios editam liberè poteris exercere.

CAP. XVI.

Martius excipiens pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in fortem computare, h. d. & est casus singularis, & abbi non probatur.

Idem.

Subditur d. & infra. Sanè generum ad fructus possessionum, quæ sibi à facere sunt pro numerata dote, pignori obligata, computandos in fortem, non credimus compellendum. Cum frequenter dotis fructus non sufficient ad onera matrimonii supportanda.

CAP. XVII.

Repetens usuras non auditur, nisi restituerit extortos per se, vel per alium, à quoque, causam habeat.

Idem Episcopo Bonon.

Michael laicus e suam nobis querimoniam destinavit, quod M. quidam alii Bono, civis multa extorserunt ab eo & à patre suo cuius hæres extitit, nomine usurarium: & infra. Attentius provisorius, ne auctoritate nostra in negotio procedas eodem, nisi dictus conquerens restituerit, vel adhuc restituat, si quas aliquando ipse vel pater eius extortit usuras.

CAP. XVIII.

Etiam Iudæi compellendi sunt, ad restituendas usuras extortas à Christianis, & ad solvendas decimas vel oblationes de eorum possessionibus.

Idem in concilio generali.

Quantò amplius Christiana religio ab exactione Iudæorum perfidia insolecit, ita quod brevi tempore Christianorum exhauriant facultates. Volentes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne à Iudæis immaniter aggraventur, synodali decreto statuimus, ut si de cætero quocunque pratextu Iudæi à Christianis

graves immoderate usuras extortent, Christianorum eis participium subtrahant, donec de transgressione gravamine satisfecerint competenter: quæ Christiani si opus fuerit per cen. eccl. app. postposita, & compellantur ab eorum commerciis abstinere. Fraternitati tuae iungimus, ut propter hæc non sine Christianis iudicibus potius à tanto gravamine studere cohibere, quam deinde eadem pena Iudæos decernimus compellere, ut satisfaciendum ecclesiis pro decimis & oblationibus debitibus, quas à Christianis de dominis & possessionibus aliis percipere consueverant, antequam ad Iudæos quocunque titulo devenissent: ut sic ecclesie satisfactionem inde mnes.

CAP. XIX.

Usurarius est, qui à debitore rei ipsa aliquod aliquid percipiat in se periculum h. d. p. r. Non est usurarius, qui minus iusti pretio, si non verisimiliter dicitur, ut minus plus vel minus si rei, vultura, hoc finem. Item dicitur excusatur si, qui ex eo, quod dicitur finem perdit rem plus quam valeat, si non erat eam alia ratione, tertia.

Gregorius IX. p. r. r.

Naviganti b. vel eunti ad undecimam centum mercatorum pecuniam quantitatem, eo quod falsum aliquid percipiat, recepturus aliquid ultra fortem, vana et mendacium. Ille quoque qui dat x. solidos, vel denarios, totidem sibi grani, vni vel olei mensuram reddere: non licet tunc plus valeant, utrum plus vel minus mensuram tempore fuerint valitura, verisimiliter dicitur, non debet ex hoc usurarius reputari. Ratione hæc etiam excusatur, qui panes, granum, vinum, etiam alias merces vendit, ut amplius, quam reale valore certo termino recipiat pro eadem, si tamen ea certo contractus non fuerit venditurus.

DE CRIMINE FALSI

TITVLVS XX.

CAP. I.

Testis falsificus tres ladii, Deum, Iudæum, & patrem eius, si non solus qui mendacium dicit, sed cum quocunque occultat.

Augustinus.

Falsificus testis tribus personis est obnoxius primò Deo, cuius presentiam concernit: secundò civi, quem mentiendo fallit: postremo homini, quem falso testimonio ledit. Veritas d. mensuram veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quod si prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

CAP. II.

Sententia lata per falsum Iudæum, non debet executioni tradere.

Lucius III. Vigorn. & Episcopo.

Super eo f. quod sententiam auctoritate litterarum ipsarum latam noluisse executioni mandare, non presentiam commendamus. Mandantes, ut quibus presentiam qua scripta, sub nomine nostro destinata, subrogata videris falsitatis, nullam eis adhibere. Et quod per ipsas mandatum fuerit, non obferret: sed cum presentia verit, retineri facias diligenter.

CAP. III.

Clericus falsum sigillum promissis, deponatur. Item si aliquid ammittitur: & in exilium mittatur.

Idem.

Hæc Iudæi non possunt habere bona immobilia, per Paul. & Pii V. Pontif. maximo in ca. mandatum. Super de Iudæis. Vid. citatus in ca. in certitate, super de Iudæis. Super de Iudæis. e. q. 4. art. 2. e. in quibusdam veteri manu. De falsificatione falsi. d. n. g. c. n. & Vigorn. c. a. a. a. reb. Jud. in 2. comp. quod dicitur hoc admodum Iudæi. p. r. r.

a. C. 4. ed. tit. in 3. comp. b. C. 5. ed. tit. in 3. comp. Vid. Arminum s. ex malefici. Insi. de actionibus. c. Lat. Conc. sub A. lex. III. c. 25. quod refertur in c. quæ in omnibus sup. ed. tit. d. C. 1. ed. tit. in 4. comp. vid. Covarr. 3. var. ref. c. 2. num. 3. c. Ca. 2. ed. tit. in 4. comp. f. Inolysit. in Cod. Barb. id est, crescit.